

rint que per «west-illyrissch» cal entendre 'lígur'. Sobretot els cpts. *ela-gosti*, *-cost*, *-genia* eren ja molt coneguts pels testimonis epigràfics que aplega Holder (II, 317 ss.), afegint-hi *Vela-bellis*, *Velu-lugnos* etc.

Ara bé, entre aquests testimonis en VEL- n'hi sovintegen en VIL-, p. ex. *Vilagenius* en una inscr. de Cuneo, *Vilagostes* cognomen en un de Caraglio, *Vilagosti patri* en una altra. I és que devia haver-hi una alternança VEI- > VI- / VĒ-.

En conclusió, doncs, podem donar per versemblant que *Vilac*, i potsers el llem. *Belac*, vénen d'aquesta base lígur-sorotàptica VILACO BELACO-, ben documentades una i altra en les fonts de l'Antiguitat.

VILADESTERS o -DESTER

Conegut com llinatge, però és probable que de primer fos nom de lloc. Conegut sobretot com el de navegants i cartògrafs mallorquins.

Sobretot Macià de *Viladestés* de gran renom com l'autor d'un mapa cèlebre, històricament cabdal. Pere Coromines, orientat per afirmacions i notes de MiretS., el trobava exalçat en el famós *Periplus* de Nordenskjöld, ed. 1895. *Viladestés* escriu Jaume Riera en *Enci. Cat.*, donant-lo com «d'origen jueu». Però és hebraïsta poc crític, almenys el nom no en dona indicatiu.

J.M. Bover (*Bi. Escr. Bal.*) dona notícies completes d'ell i la seva família. «Macià de *Viladestes* me fecit, anno 1413, pergami 5 x 4 pams». Un doc. de 1394 és del seu germà Jaume, ben escrit amb la r. «signum Jacobi *Viladesters*, jurisperiti, assessoris gubernatoris Majoricarum»; un altre de 1395 prova que aquest assessorava en certes conclusions civils celebrades aquell any a Palma. Antoni i Macià de *Viladestés* el 1415 menaven dues galeres de Mn. Fc. Burguès i cobraren nòlits per transports marítics a Bna.

Un Macià de *Viladestés* mallorquí el 1416, firmant a València, atorga poders a la seva muller, que resideix a Mallorca. Resulta ben establert que la forma correcta del nom és *Viladesters* amb -rs, i eren mallorquins (difícilment jueus) uns personatges d'alt nivell governatiu i judicial. Com ho foren bastants homes de mar i igual que altres cartògrafs d'aquell temps com Jaume Ferrer de Vallseca.

Com ETIM. es presenta per si sol com natural: un compost amb AESTUARIUM, que ha donat NLL i comuns en les llengües peninsulars: cast. *estero*, port. *esteiro* i *Estoril*, cat. *Engolasters*, *Estalavedra* (DECat. III), algun d'etimologia discutida. Però l'*Estartit*, segur de AESTRUARIUM TICERI.

Millor, però, seria una solució que no depengui d'aquest mot rar; una n'hi ha, i és encara més satis-

factòria pel sentit i la forma, i no rebuscada sense més que un detall, que és mera singularitat fonètica: VILLARE EXTERIUS 'vila exterior, raval o llogaret dels afores': en la fase *Vilaresters* dissimilat en *Viladesters*; encara que la E breu, de -ĒRIUS podia donar *î*; apareix -er per influència del trivial -ers (-ARIO), com en l'adverbi *esters* EXTERIUS del català antic i com en *enter*, més general que *entir*, de INTEGRUM.

Bé podem dir que sabem el nom de lloc o els topònims de Terra Ferma, que crearen el cognom mallorquí. Un quasi homònim devia trobar-se cap a la Conca de Barberà. Segons un doc. de 1158: «lo castel de Bellhall pertanyia a la família dels *Vila-d'Esten*»; 1158: Ramon de *Viladester* (MiretS., *Templ.* 281).

Aquí ha estat eliminada la -s, però fou per una natural pressió analògica: amb *vila*, mot singular, resulta-va sobrant una -s, de l'aparent plural en -esters.

Mentre fou NL podia obrar aquest factor analògic. Però emigrat el nom a Mallorca i reduït allí a nom de llinatge, s'hi conservà la variant primitiva amb -s. No crec en una alternativa etim. en què ens fa pensar la menció de 1152, en *aster*, mot conegut en basc, i documentat en la inscr. d'Ovarra (*EntreDL* II, 16), però morfològicament fóra massa complicada la combinació i menys lúcida que l'explicació donada.

També se cita un *Mas Comadester* a la Selva, te. de Gaserans, segons el *Cart.* de Roca-rossa (en doc. de 1209 § 177), perquè potsers podem interpretar com modificació de *Vila-deste(r)s* substituint VILLA 'masia' en llatí pel sinònim català *mas* i invertint l'ordre dels mots *coma* i *mas* (*mas / de / coma*).

VILADONJA

Llogaret del Ripollès, centre d'un municipi format amb tres o quatre llogarets agregats, uns 15 k. a l'OSO. del Ripoll, a la conca naixent del riu Merlès, a la ratlla del Berguedà.

PRON., de les enqs. de 1963 als pobles limítrofs (Pomerola, St. J. de Frontanya XXXVIII, 134-141) recordo *biladónjžə* (o? o?).

MENC. ANT. 1011: butll. de Sergi IV per al monestir de Ripoll li reconeix possessions escampades per tot Catalunya, i cap a la fi: «item in *Valle sperti* --- *Roveroso* --- item in *Bergitano*, in *Vila Dónegua* --- item in Com. Petralatense --- Castillione ---» (*MarcaH.* c. 986.36, § 165); *S. XII*, parròquies vigatanes: Sancta Eulalie de *Viladonga* (Doc. II), ~ de *Viladónega* (I), ~ de *Vila dónega* (III), p.p. Pladevall (nº 298); 1260: *Sta. Eulalia de Viladonja* (Mons. XVIII, 120); 1312: *Ste. Eulalie de Viladonja* (Mons. XVIII, 120); 1367, el rei En Pere es ven al mon. de Ripoll les regalies de gran nombre de parrs. i termes, entre ells «Ripoll, St. Esteve de la Riba i Sta. Eulària de *Viladonga*» (Mons. XIX, 267 i XVIII, 120); 1510 i 1733: